

Cena ljudskih prava

Pitanje ljudskih prava u savremenom svetu trebalo bi da bude suštinsko pitanje međunarodnog diskursa, ali ono to nije. Naprotiv

Piše: Jelena Volić Hellsbusch

Srbija > Iskustva i zamke modernog sveta

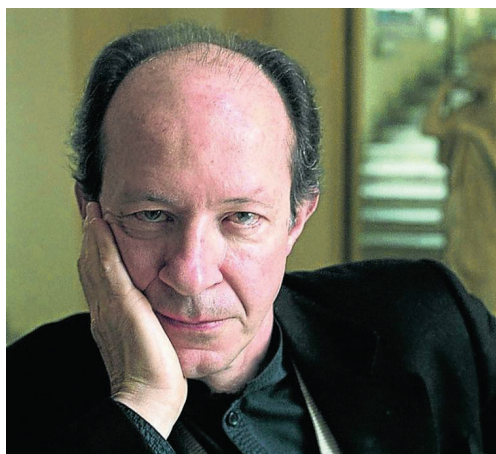
Tragedija utopljenih izbeglica, koja je u Evropi predmet žestokih političkih diskusija, ukazuje na jednu sudbonosnu protivrečnost: ljudska prava su proglašena nedodirljivim, ali u realnosti ona to nisu. Istorija ljudskih prava je istovremeno istorija njihovog neprekidnog kršenja, istorija obespravljenih i prognanih. Pitanje kako funkcionišu ljudska prava u savremenom svetu bi trebalo da bude suštinsko pitanje međunarodnog diskursa. Ali ono to nije – naprotiv, tema međunarodnog političkog diskursa je: kako obezbediti granice i na koji se način “odbraniti” od stalnih naleta izbeglica kojih će biti sve više.

Suverenost nacionalnih država, prema Đorđu Agambenu, verovat-

U svakom društvu, koliko god ono bilo moderno i demokratizovano, postoji mogućnost, čak i izvesnost, da ono pod određenim uslovima pređe u totalitarizam i bude organizator uništavanja, progona i pogroma

kratkom i polemičnom tekstu ona portretira izvesnog gospodina Kona (Cohn), asimilovanog Jevrejina koji je bio 150 odsto Namac, pa onda u izbeglištvu 150 odsto Austrijanac, pa zatim 150 odsto Francuz, da bi na kraju završio kao obespravljeni i neželjeni “bezvredni život”. Na kraju ovog sjajnog teksta Hana Arent predlaže da fenomen bezemljaša, izbeglica, bude paradigma nove istorijske svesti, istorijske svesti 20. veka. Ovu novu svest Hana Arent bi želela da utemelji na iskustvu Jevreja koji su u jednom trenutku prestali da pokušavaju da prihvate neki, bilo koji, nacionalni identitet i da se bilo gde asimiluju – kako bi preživeli. “Izbeglice prognane iz jedne u drugu zemlju su avangarda svoga naroda”, ustvrđiće Hana Arent u tom tekstu, od-

koje su prosvetenoj i demokratskoj civilizaciji suštinski strani. Mi svi sasvim dobro poznajemo političku semantiku ovakvih pristupa koji, odnoseći se na fenomene fašizma i nacizma, upotrebljavaju ustaljenu metaforiku: “povratak u varvarstvo”, “iracionalizam”, “civilizacijski slom”. Ovom semantikom se pokušava uvećati odstojanje između demokratskog i totalitarnog društva. Pravna država i socijalna tržišna privreda, kao i poverenje u demokratske ustave, pojavljuju se u ovoj interpretaciji kao delotvorne barijere protiv ekstremističkih izazova. Totalitarizam nije više, kao za Hanu Arent, “breme našeg vremena” s kojim se svaki pojedinac ima nositi, već se čini nekom vrstom horor predstave iz davno prošlog vremena.

SVETILJUDI: Drugi smer filozofske reakcije na totalitarne režime 20. veka je mnogo tiši, marginalniji, nevoljen u državnim politikama, ali mnogo realniji u svojoj katastrofičnosti. Ovu interpretaciju totalitarizma u svojim osnovama postavili su evropski emigranti direktnim suprotstavljanjem fašizmu i staljinizmu 30-ih i 40-ih godina prošlog veka i ona formuliše kontinuitet između demokratskih i totalitarnih režima. U svakom društvu, koliko god ono bilo moderno i demokratizovano, postoji mogućnost, čak i izvesnost, da ono pod određenim uslovima pređe u totalitarizam i da bude organizator uništavanja, progona i pogroma. EkspONENTI ove teorijske tradicije nisu nepoznati: Benjamin, Arent, Fuko, Agamben – njihovo delo nije samo ponudilo sredstvo za analizu totalitarizma, već nam je dalo i mogućnost da uočimo ekonomske, institucijske i kulturne pojavnosti totalitarizma u savremenom, navodno od totalitarizma potpuno zaštićenom svetu. Živeti sa stalnom svešču da je negacija udobnog i mirnog života sveprisutna i uvek moguća – to zahteva samosvesnog i borbenog društvenog pojedinca. Čini se da takav pojedinac nije željen čak ni u modernim demokratijama i da on postaje suviše skup proizvod da bi bio društveni cilj.

no najvećem živom filozofu, kritikovanom i maliciozno interpretiranom zbog svojih levih stavova, počiva na biopolitičkom osnovu. Šta to znači? Svoju suverenost nacionalne države temelje na pojedincu rođenom na određenoj teritoriji koja je predmet suverenosti. Čovek i njegov život su osnov nacionalnih država – činjenica da je on rođen na određenoj teritoriji ili da potiče sa nje. To znači da se ljudska i građanska prava temelje na principu rođenja i porekla. Ova činjenica se pobija u svim proglasima prirod-nopravne jednakosti svih ljudi, ali ona je realnost koju svi živimo.

MI IZBEGLICE: Hana Arent je 1943. u “Menorah žurnalu”, malom jevrejskom mesečniku na engleskom jeziku, objavila tekst pod nazivom “Mi izbeglice”. U ovom

noseći se na krvavo stečenu privilegiju političkog mišljenja i delanja Jevreja. Danas je ova sjajna misao prevaziđena i nefunkcionalna. Ona je nefunkcionalna još od 1948, od onog trenutka kada je nastala država Izrael, upravo da bi se jednom za svagda zaštitila ljudska prava Jevreja. Znači, istorijsko iskustvo dvadesetog veka je, ipak, nacionalna država – bez obzira na tvrdnje, želje i, na kraju krajeva, na potrebe sveta posle Drugog svetskog rata.

U modernoj političkoj misli 20. veka postoje dve vrste filozofskih reakcija na totalitarne režime tog veka uopšte i posebno na Šou, kako jevrejski teoretičari nazivaju Holokaust. Jedan talas reagovanja, koji je sveprisutan i uvek aktuelan u opštem javnom mnjenju, razume totalitarna stanja kao rezultat katastrofalnih društvenih eksplozija

U pogledu opšteg međunarodnog političkog i životnog stanja moramo zaključiti da su ratovi, progon, stradanja, istrebljenja čitavih etničkih, političkih i religioznih grupa, pre pravilo nego, kako nam se sa evrocentrične, pamukom još uvijene perspektive čini, izuzeci. Svet je prepun Agambenovih "svetih ljudi" koji žive na prostorima "vanrednog stanja", kako Agamben naziva izbegličke kampove, odnosno naseobine u koje se izbeglice smeštaju.

Rimsko krivično pravo je poznavalo termin "svetih ljudi" (homo sacer): to su bili oni krivovernici koji su bili proglašavani "slobodnim za odstrel" i moglo ih se ubiti bez da se snosila ikakva odgovornost. Sa druge strane, oni su bili i "sveti ljudi", naime pripadali su božanstvu u koje su se krivo zakleli i nisu smeli biti žrtvovani, odnosno "ubijeni rukom pravde". Đorđo Agamben smatra da su današnje izbeglice, prognani koji traže negde neki zaklon i zaštitu, u sličnom, ako ne i istom položaju kao ovi sveti ljudi iz rimskog krivičnog prava. Ne sme ih se ubiti, ali oni nemaju nikakvih prava, pošto su napustili državu iz koje su povlačili svoja osnovna, ljudska prava. Dolaskom u neku novu državu kojoj po rođenju ili poreklu ne pripadaju, oni su obespravljeni i bivaju smeštani u prostor koji je ograđen i odvojen od svakodnevice države u kojoj borave – znači da su to prostori u kojima vlada vanredno stanje i to vanredno stanje podrazumeva poseban tretman ljudi koji u tom prostoru borave. Agamben neprestano upozorava da je fenomen Aušvica "nomos"

modernog vremena, podsećajući ovim pojmom na Karla Šmita, jednog od najpoznatijih pravnika i političkih filozofa 20. veka koji je važio za najvažnijeg pravnika Trećeg rajha, te na njegovo "jedinstvo prostora i pravila".

Razmišljajući dalje, na tragu Agambenovih lucidnih i dalekovidnih političko-filozofskih sistema, možemo bez zazora da preterujemo postaviti pitanje i koliko su vredna pojedina ljudska prava u današnjem svetu?

Naime, sve deklaracije ljudskih prava, kao i sve institucije koje štite ljudska prava, proklamativno polaze od činjenice da su sva ljudska prava ista, naime da je čovek bez obzira na njegovo poreklo uvek i svuda u posedu iste količine ljudskih prava. No, kada se suočimo sa realnošću, primećujemo da to nije tako. Naime, čvrstina i snaga ljudskih prava pojedinca zavisi isključivo od nacionalne države koja stoji iza tog pojedinca. Ukoliko pojedinac pripada grupi koja nema države, ma koliko ta grupa bila brojna, njihova ljudska prava su minimalna – primeri Roma, Kurda, pa i Jevreja sve do stvaranja Izraela, pokazuju apsolutnu istinitost ove tvrdnje. Ljudska prava državljana Amerike mnogo su vrednija od ljudskih prava jednog Libanca ili Gruzijca.

Ne postoji autonomni prostor za nešto kao što su "ljudi po sebi" u političkom uređenju nacionalnih država. Izbeglice samo potvrđuju ovu činjenicu. Njihov status može biti u najboljem mogućem slučaju provizoran, prolazno stanje, dok ne budu ili naturalizovani, ili repatrizovani. Status čoveka po sebi u poimanju pravde nacionalnih država je – nepojmljiv.

VREDNOST JE U OKU POSMATRAČA

Hypo Visa Gold. Jedina. Najbolja.

UNIQA KARTICA PUTNOG OSIGURANJA

važi i za članove porodice, ukoliko putuju sa korisnikom kartice

BEZ PLAĆANJA ČLANARINE

otvaranjem Galaxy paketa tekućeg računa

BEZ KAMATE

za izmiren dug do 10. u mesecu

HYPO ALPE ADRIA
SA VAMA. UZ VAS. ZA VAS.

Pozovite Info Gold liniju 011 222 60 60
ili posetite naš sajt www.hypo-alpe-adria.rs
i saznajte sve o našoj ponudi